

OLUF JØRGENSEN

**Det handler om
YTRINGSFRIHED**
MEDIEJURA

FORLAGET
AJOUR

INDHOLD

FORORD	13
KAPITEL 1 YTRINGSFRIHED	
1.1 To sager	15
1.1.1 Grønjakkerne	15
1.1.2 Politiets blinde øje	17
1.2 Ytringsfrihed som grundrettighed	19
1.2.1 Indledning	19
1.2.2 Retsgrundlag	20
1.2.3 Definitioner	22
1.3 Menneskeretsdomstolens praksis	24
1.3.1 Indledning	24
1.3.2 Samfundsliv	26
1.3.3 Offentlig rolle	30
1.3.4 Privatliv	34
1.3.5 Faktuel påstand eller mening	37
1.3.6 Fremsætte eller viderebringe påstande	41
1.3.7 Dokumentation af faktuelle påstande	43
KAPITEL 2 MEDIER	
2.1 Indledning	46
2.2 Regulering af medier	47
2.3 Public service-programvirksomhed	48
2.3.1 Public service-begrebet	48
2.3.2 Hvilke programvirksomheder?	49
2.3.3 Lovens public service-krav	50
2.3.4 Kontrakter og vilkår	52

2.4	Medieansvarsloven	53
2.4.1	Særlige rettigheder og pligter	53
2.4.2	Hvilke medier er omfattet?	53
2.5	Infobaseloven	56
2.5.1	Formålet	56
2.5.2	Redaktionelle databaser	57
2.5.3	Offentlige databaser	58
2.6	Persondataloven	59
2.6.1	Hvad omfatter loven?	59
2.6.2	Beskyttelse	61
2.7	Internetmedier	63
2.7.1	Grundlæggende ytringsfrihed	63
2.7.2	Personbilleder	64
2.7.3	Vilkår for ytringsfriheden	65

KAPITEL 3 AKTINDSIGT

3.1	Indledning	66
3.2	Fremgangsmåden	67
3.2.1	Hvem har ret til indsig?	67
3.2.2	Ansøgningen	68
3.2.3	Hvem træffer afgørelse?	72
3.2.4	Hvordan gives aktindsigt?	74
3.2.5	Begrundelse og klage	76
3.3	Hvor gælder offentlighedsloven?	77
3.3.1	Den offentlige forvaltning	77
3.3.2	Halvoffentlige organer	79
3.3.3	Særregler	80
3.4	Hvad er omfattet?	81
3.4.1	Dokumenter	81
3.4.2	Al virksomhed	82
3.4.3	Notatpligt	83
3.5	Undtagelse af sagstyper	84
3.5.1	Lovgivning	84
3.5.2	Strafferetspleje	85
3.5.3	Personalesager	86
3.5.4	Særregler	87
3.6	Undtagelse af dokumenttyper	89
3.6.1	Ekstrahering	89

3.6.2	Interne arbejdsdokumenter	91
3.6.3	Ministtermøder m.v.	94
3.6.4	Sekretariatsbetjening	95
3.6.5	Retssager	95
3.6.6	Statistik og forskning	96
3.7	Undtagelse af oplysningstyper	97
3.7.1	Delvis aktindsigt	97
3.7.2	Private forhold	98
3.7.3	Forretningshemmeligheder	99
3.7.4	Statens sikkerhed	101
3.7.5	Udenrigspolitiske interesser	101
3.7.6	Retshåndhævelse, sigtede og vidner	103
3.7.7	Kontrol, regulering og planlægning	103
3.7.8	Økonomiske interesser for det offentlige	104
3.7.9	Generalklausul	105
3.8	Borgerens ret til oplysninger om egne forhold	106
3.8.1	Hvem har ret til aktindsigt?	106
3.8.2	Hvilke oplysninger?	108
3.8.3	Ansøgning, form og klage	110
3.9	Miljøoplysningsloven	112
3.10	Folketinget og dets institutioner	114
3.11	EU-regler om aktindsigt	116
3.11.1	Hvilke organer er omfattet?	116
3.11.2	Hvilke dokumenter?	117
3.11.3	Fremgangsmåde	118
3.12	Arkiver	120
3.13	Åbne informationer	122

KAPITEL 4 KILDER

4.1	Indledning	125
4.2	Interview	126
4.2.1	Aftale	126
4.2.2	Tilbagetrækning	128
4.3	Informationspligt	130
4.3.1	Lighed ved pressebetjening	130
4.3.2	Information til politikere	132
4.4	Tavshedspligt	134
4.4.1	Hvem har tavshedspligt?	134

4.4.2	Hvilke oplysninger?	135
4.4.3	Hvordan brydes tavshedspligten?	139
4.4.4	Ved offentlig kritik	140
4.4.5	Tavshedspålæg og aftaler	141
4.5	Ytringsfrihed – særlige problemstillinger	142
4.5.1	Offentligt ansatte	142
4.5.2	Privatansatte	146
4.5.3	Patienter, klienter og elever	148
4.6	Kildebeskyttelse	148
4.6.1	Formål	148
4.6.2	Hvilke medier og medarbejdere?	150
4.6.3	Hvilke oplysninger?	150
4.6.4	Hvilke indgreb?	152
4.6.5	Undtagelser	154

KAPITEL 5 RESEARCH

5.1	Indledning	156
5.2	Grænser for selvbetjening	157
5.2.1	Breve og optegnelser	157
5.2.2	Informationssystemer	159
5.3	Områder	161
5.3.1	Frit eller ikke frit tilgængeligt	161
5.3.2	Fremmed grund	164
5.4	Møder	165
5.4.1	Åbne eller lukkede	165
5.4.2	Lyd- og billedoptagelse	167
5.5	Billedoptagelse	169
5.5.1	Fotografering	169
5.5.2	Tv-overvågning	173
5.6	Aflytning og skjult optagelse	174
5.6.1	Straffeloven	174
5.6.2	God presseskik	176
5.7	Falsk identitet	179

KAPITEL 6 PUBLICERING

6.1	Indledning	183
6.2	Korrekte oplysninger	184
6.2.1	Manipulation og fejl	184

6.2.2	Dokumentation	186
6.2.3	Berigtigelse	189
6.2.4	Genmæle	190
6.3	Private forhold	193
6.3.1	Samfundsliv	193
6.3.2	Privatliv	194
6.3.3	Rent private forhold	198
6.3.4	Offentlige roller	203
6.4	Personbilleder	208
6.4.1	Grundlæggende ytringsfrihed	208
6.4.2	Private forhold	209
6.4.3	Åbenbart krænkende situationer	213
6.4.4	Krigens ofre	214
6.4.5	Arkivfoto	215
6.5	Samtykke	218
6.5.1	Krav til samtykke	218
6.5.2	Hvem kan samtykke?	219
6.5.3	Samtykke på institutioner	223
6.5.4	Tilbagetrækning	225
6.6	Lækkede oplysninger	226
6.6.1	Myndigheders fortrolige oplysninger	226
6.6.2	Andre lækager	228
6.7	Injurier	229
6.7.1	Æren	229
6.7.2	Straffeloven og menneskeretskonventionen	230
6.7.3	Citater af andres injurier	233
6.7.4	Meninger og vurderinger	234
6.7.5	Ringeagtsytringer	237
6.7.6	Beskyldninger mod organisationer	238
6.7.7	Beskyldninger mod personer	241
6.7.8	Statsoverhoveder	243
6.7.9	Satire	244
6.8	Hadefulde ytringer	246

KAPITEL 7 RETSREPORTAGE

7.1	Indledning	250
7.2	Retsmøder	252
7.2.1	Retslister	252

7.2.2	Åbne eller lukkede	253
7.2.3	Lyd- og billedoptagelser	256
7.2.4	Referatforbud	258
7.2.5	Navneforbud	258
7.2.6	Udtale- og kæreret	260
7.3	Aktindsigt	262
7.3.1	Indledning	262
7.3.2	Enhver	263
7.3.3	§ 172-personer	264
7.3.4	Parter, sigtede og ofre	267
7.3.5	Fremgangsmåden	268
7.4	Kilder	270
7.4.1	Indledning	270
7.4.2	Politiet	271
7.4.3	Fanger	274
7.5	Publicering	275
7.5.1	Indledning	275
7.5.2	Privatliv eller samfundsliv	276
7.5.3	Objektiv og ligelig	278
7.5.4	Anonymisering	280
7.5.5	Dømt på forhånd	284
7.5.6	Debat om afgjorte sager	287
7.5.7	Gamle straffesager	287

KAPITEL 8 ANSVAR

8.1	Indledning	289
8.2	Kontrolsystemer	290
8.2.1	Indledning	290
8.2.2	Domstole	290
8.2.3	Pressenævnet	293
8.2.4	Radio- og tv-nævnet	298
8.2.5	Ligheder og forskelle	299
8.3	Presseretlige ansvarsregler	301
8.3.1	Indledning	301
8.3.2	Forfatteren og fotografen	304
8.3.3	Personer, der udtaler sig	307
8.3.4	Redaktørens soloansvar	309
8.3.5	Redaktørens medansvar	311

8.3.6	Medievirksomheden	313
8.4	Almindelige ansvarsregler	314
8.5	Sanktioner	317
8.5.1	Indledning	317
8.5.2	Fogedforbud	317
8.5.3	Beslaglæggelse og konfiskation	319
8.5.4	Straf	321
8.5.5	Erstatning og godtgørelse	324
8.5.6	Kritik fra Pressenævnet	327

KAPITEL 9 TROVÆRDIGHED

9.1	Indledning	328
9.2	Ytringsfrihedens formål	328
9.2.1	Indsigt	328
9.2.2	Personlig integritet	330
9.2.3	Demokrati	332
9.2.4	Samspil	333
9.3	Lakmusprøver	334
9.3.1	Antidemokratiske ytringer	334
9.3.2	Retsprincipper eller opportunisme	335
9.3.3	Muhammedtegninger	336
9.4	Journalistik og troværdighed	338
9.4.1	Spin	339
9.4.2	Skjult reklame	341
9.4.3	Nyheder til højstbydende	344
9.4.3	Dokumentation	346

Forkortelser	349

Paragrafnøglen	350
<i>(medieansvarsloven, straffeloven, offentlighedsloven, retsplejeloven)</i>	

Afgørelsesregistre (EMD, UFR, FOB, IM, PRN, DT, RTN)	353

Litteraturliste	359

Stikordsregister	365

FORORD

Ytringsfrihed er et afgørende kendetegn for et demokratisk samfund. Denne bog handler om ytringsfrihed og har til formål at belyse retsregler, der giver muligheder og sætter grænser for medier og journalistik.

Uafhængige medier er nødvendige for, at ytringsfrihed kan bruges til reel information, kontrol af magt og levende debat. Bogen handler både om traditionelle medier som aviser, radio og tv og nye internetmedier.

Bogen forklarer rettigheder og pligter for journalister og andre, der søger information og publicerer i medier. Samtidig handler bogen om pligter og rettigheder for personer og organisationer, der omtales eller er kilder til information.

Kendskab til regler om aktindsigt, tavshedspligt, kildebeskyttelse, skjulte optagelser, beskyttelse af privatliv, injurier, hadefulde ytringer og ansvar er nødvendig for enhver redaktion og relevant for alle, der interesserer sig for mediernes betydning i samfundet.

Det juridiske stof bliver formidlet i en form, der er læsbar for ikke-jurister, og afgørelser i konkrete sager illustrerer de enkelte emner.

Bogen bygger på flere års forskning i mediejura, men den er ikke fyldt med notestof. Det kan interesserede finde på www.update.dk/mediejuranoter, hvor bogens kapitler og afsnit er forsynet med uddybninger og henvisninger til litteratur, regler og forarbejder. På samme netside kan den fulde tekst i afgørelser, der er omtalt i bogen, komme frem med et klik.

Love og regler, der er omtalt i bogen, findes i lovsamlingen „Medier

– love og regler“, der hver sommer bliver ajourført og udgivet på forlaget Ajour.

Databasen www.mediejura.dk giver svar på typiske juridiske spørgsmål om medier og journalistik.

I denne 2. udgave er bogen ajourført med nye regler og afgørelser. Der er sket ganske meget i de tre år, der er gået siden 1. udgave. Bogen er desuden suppleret med bl.a. afsnit om public service-programvirksomhed og et stikordsregister.

Oluf Jørgensen
1. august 2007

Ytringsfrihed er et afgørende kendetegn
for et demokratisk samfund.

Reel, grundig og korrekt information er grundlaget, når en levende debat folder sig ud og bliver til demokrati. Ytringsfriheden skal sikre, at processen med nye oplysninger, ideer og meninger ikke standser, og medierne er en afgørende vigtig faktor, også til kontrol af enhver magt.

Oluf Jørgensen gennemgår juridisk og personligt de vigtigste regler, der gælder for medier og journalistik. Hvad enten paragrafen står i straffelov, medieansvarslov, persondatalov, offentlighedslov, retsplejelov eller den europæiske erklæring om menneskerettigheder. Hvad enten afgørelsen er truffet af ombudsmanden, danske domstole, pressenævn eller menneskerettighedsdomstol.

Aktindsigt · Informationspligt · Tavshedspligt
· Kildebeskyttelse · Privatliv · Lækkede oplysninger
· Skjulte optagelser · Injurier · Ansvar · Troværdighed

Rettigheder og pligter.
For journalister og medier.
For personer og organisationer.

OLUF JØRGENSEN, født 1947
Cand.jur. og siden 1998 afdelingsforstander på Danmarks Journalisthøjskole, hvor han underviser og forsker i mediejuridiske emner. Redaktør for databasen www.mediejura.dk.

Medlem af Offentlighedskommissionen. Uddannet ved Aarhus Universitet og universitetet i Oslo, fra 1974-1998 ansat ved Aalborg Universitet, det meste af tiden som lektor i forvaltningsret.

FORLAGET AJOUR

